

زنان در «برنامه هفتم» زیر ذره بین

برنامه هفتم توسعه فصلی را به زن، خانواده و جمعیت اختصاص داده است، با وجود این نقطه قوت اما این برنامه در حوزه زنان از اشکال خالی نیست

انسیه خز علی: در قانون توسعه برنامه ششم در ماده ۱۰۱ تمامی دستگاه‌ها موظف شده‌اند ضمن ساماندهی، تقویت جایگاه سازمانی زنان و خانواده رویکرد عدالت جنسیتی را در سیاست‌ها و روندهای خود نشان اعمال کنند، البته شاهد قانون‌های حمایتی دیگری در قوانین عادی کشور هستیم. از جمله قانون کار، قانون نیمه‌وقت بانوان، قانون دور کاری برای بانوان و قانون تأمین اجتماعی برای زنان و کودکانی که سرپرست مصوب سال ۱۳۷۱ و

مدیریت مهاجرت داخلی و خارجی به عمل آورد. در تبصره این بند امکان فریز تخمک و بهره‌مندی از بیمه پایه مربوط به آن، شامل دختران مجرد بالای ۳۰ سال نیز می‌شود.

انسیه خز علی، معاون رئیس‌جمهور در امور خانواده و زنان با تأکید بر اینکه در قانون اساسی در بندهای ۱۴، ۹ و اصول ۱۹ و ۲۰ بر رفع تبعیض و تساوی همگان تأکید می‌شود، می‌افزاید: «قانون اساسی بر منبای عدالت در بند یک اصل ۲۱، دولت را مکلف می‌کند بسترهای لازم را برای تحقق حقوق زن در همه ابعاد فراهم کند. به این معنی که گرچه این قانون در تمام مسائل، زن و مرد را با حقوق یکسان و برابر می‌بیند، اما با توجه به آسیب‌پذیری زن و شرایط ویژه‌ای که زنان دارند، از دولت می‌خواهد زمینه‌های لازم را برای رشد شخصیت زن و حقوق مادی و معنوی او فراهم کند.»

وی می‌افزاید: «برای اینکه زن بتواند در پرورش نسل دخالت بیشتری داشته باشد، ما وظیفه داریم بعضی از بارها را از روی دوش او برداریم و سبک کنیم.» به گفته خز علی در قوانین بالادستی و در قوانین توسعه‌ای توجه خوبی به مسائل زنان شده است. وی ادامه می‌دهد: «در قانون توسعه برنامه ششم در ماده ۱۰۱ تمامی دستگاه‌ها موظف شده‌اند ضمن ساماندهی، تقویت جایگاه سازمانی زنان و خانواده رویکرد عدالت جنسیتی را در سیاست‌ها و روندهای خودشان اعمال کنند، البته شاهد قانون‌های حمایتی دیگری در قوانین عادی کشور هستیم. از جمله قانون کار، قانون نیمه‌وقت بانوان، قانون دور کاری برای بانوان، قانون تأمین اجتماعی برای زنان و کودکانی که سرپرست مصوب سال ۱۳۷۱»

معاون رئیس‌جمهور در امور خانواده و زنان می‌افزاید: «قانون حمایت از بانوان در دوران شیردهی مصوب سال ۱۳۷۴ است. مسئله بازنشستگی زنان و استثنایهایی که برای آنها مصوب قرار داده شده است و قوانینی که در شورای انقلاب فرهنگی برای ساعت کار بانوان به ویژه خانم‌هایی که فرزند زیر هفت سال دارند، پیش‌بینی شده است.»

وی با اشاره به قوانین حمایتی از بانوان و مادران شاغل، تصریح می‌کند: «سا در قانون هفتم توسعه، قانون انعطاف شغلی بانوان را داریم. باید با همکاری وزارت کار و سازمان اداری استخدامی شرایط ویژه‌ای را برای بانوان به ویژه در سال‌های فرزندآوری آنها بین ۲۰ تا ۴۰ سال داشته باشیم. از جمله امتیازات ویژه، امکان به کارگیری در کارهای نیمه‌وقت ضمن استفاده از بیمه است تا جامعه می‌تواند از تخصص و مهارت آنها نهایت استفاده را ببرد.»

اما آیا این انعطاف شغلی شامل همه زنان جامعه می‌شود؟ حمایت از زنان خانه‌دار. در کجای این برنامه قرار دارد؟

گزارش عملکرد دستگاه‌های عملکردی زن، خانواده و جمعیت را سالانه به مجلس شورای اسلامی ارسال کند. با تمام اینها اما طبق بررسی‌های مرکز پژوهش‌های مجلس فقدان جامعیت در مسئله‌شناسی، عدم انطباق با سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، فقدان اجماع گفت‌وگویی در حوزه زنان و خانواده و مسائل پیرامون آن و عدم ارائه راهبرد مشخص در برنامه جهت رفع این مسئله، تکرار قوانین قبلی بدون ارائه نوآوری در این زمینه، کلی‌گویی و قابل تفسیر بودن مواد و عدم توجه به تمامی نهادها و دستگاه‌های فعال در حوزه زنان و خانواده از جمله چالش‌های احکام پیشنهادی در حوزه زنان، خانواده و جوانی جمعیت است.

آموزشی، افزایش مراکز تخصصی مشاوره خانواده، از دواج و پیشگیری از طلاق، کاهش یک ساله میانگین سن ازدواج، افزایش ۵۰ درصدی نرخ ازدواج نسبت به جمعیت در سن ازدواج، کاهش ۵۰ درصدی نسبت طلاق ثبتی به جمعیت متأهلان، افزایش ۱۰ درصدی سهم زیرساخت‌های شتاب‌دهی نوآوری در حوزه زنان و خانواده در مقایسه با سایر زیرساخت‌ها اعم از شرکت‌های دانش‌بنیان، خانه‌های خلاق و نوآوری، مؤسسات خلاق و نوآور در حوزه زنان، خانواده و کودکان و کاهش ۳۰ درصدی سقط جنین غیرقانونی از وظایفی است که باید اجرایی شود. معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری مکلف است

تغییر سیاست‌های جمعیتی کشور و ضرورت توجه بیشتر به نهاد خانواده و زنان به عنوان محورترین عضو این نهاد و بار سنگینی که در راستای رشد جمعیت، حفظ نهاد خانواده و تربیت فرزندان بر عهده آنهاست، موجب شده است در قانون برنامه هفتم توسعه توجه ویژه‌ای به زنان شود و فصل ۱۶ این برنامه به «زن، خانواده و جمعیت» اختصاص یابد. بر اساس ماده ۱۷۹ این قانون، ترویج الگوهای صحیح همسرگزینی و ترغیب ازدواج پهنگام، آسان و پایدار متناسب با فرهنگ اسلامی-ایرانی و ظرفیت‌های بومی، در قالب برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی، افزایش مهارت‌های شغلی زنان در قالب برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های

و خانواده رئیس‌جمهور و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی طی مدت شش‌ماه پس از ابلاغ برنامه تهیه و به تصویب شورای اجتماعی کشور برساند. ت- وزارت کشور موظف است نسبت به تکمیل و اصلاح برنامه ملی کنترل و کاهش طلاق با هدف افزایش پایداری نهاد خانواده و پیشگیری از گسست آن با همکاری معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور به بررسی و آسیب‌شناسی قوانین و مقررات مرتبط با حمایت از خانواده و مشاوره خانواده که مغایر با سیاست‌های کلی خانواده هستند، اقدام و پیشنهاد اصلاح قوانین و مقررات را تا پایان سال اول برنامه جهت طی مراحل قانونی به مراجع ذیصلاح ارائه کند.

ب- معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور موظف است با همکاری مرکزی آمار ایران و سایر دستگاه‌های دارنده اقلام آماری مرتبط نسبت به سنجش وضعیت زن و خانواده و رصد و تحلیل ساختاری و روندنگاری و ارائه گزارش‌های ادواری این حوزه به تفکیک شهری، روستایی و عشایری در بستر درگاه هوشمند تبادل اطلاعات اقدام کند.

پ- وزارت کشور مکلف است طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار را با همکاری معاونت امور زنان

■ **نگاهی به بندهای ماده ۱۶ قانون برنامه هفتم** مطابق ماده ۸۰ قانون هفتم توسعه، به منظور تحکیم نهاد خانواده و رفع موانع رشد و شکوفایی بانوان، اقدامات زیر انجام می‌شود:

الف- معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور موظف است با همکاری معاونت حقوقی رئیس‌جمهور، نسبت به بررسی و آسیب‌شناسی قوانین و مقررات مرتبط با حمایت از خانواده و مشاوره خانواده که مغایر با سیاست‌های کلی خانواده هستند، اقدام و پیشنهاد اصلاح قوانین و مقررات را تا پایان سال اول برنامه جهت طی مراحل قانونی به مراجع ذیصلاح ارائه کند.

ب- معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور موظف است با همکاری مرکزی آمار ایران و سایر دستگاه‌های دارنده اقلام آماری مرتبط نسبت به سنجش وضعیت زن و خانواده و رصد و تحلیل ساختاری و روندنگاری و ارائه گزارش‌های ادواری این حوزه به تفکیک شهری، روستایی و عشایری در بستر درگاه هوشمند تبادل اطلاعات اقدام کند.

پ- وزارت کشور مکلف است طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار را با همکاری معاونت امور زنان

لا یحه قانون برنامه هفتم توسعه شامل ۲۴ فصل و ۱۱۷ ماده ۲۸ خرداد ماه سال گذشته از سوی رئیس‌جمهور به مجلس تقدیم شد و کلیات آن در مهر ماه و جزئیات آن با الحاقاتی در بهمن ماه به تصویب مجلس رسید و قرار است این قانون در سال‌های ۱۴۰۳ تا ۱۴۰۷ اجرایی شود. قرار گرفتن فصلی تحت عنوان زن، خانواده و جمعیت از نقاط قوت این قانون به شمار می‌رود اما انتقاداتی نیز به آن وارد است که می‌تواند اجرایی آن را با چالش مواجه کند. از سوی دیگر نگاهی به میزان اجرای برنامه‌های قبلی توسعه حکایت از آن دارد که اغلب اوقات تنها بخش ناچیزی از این برنامه‌ها اجرایی می‌شود، به گونه‌ای که بنا بر آمار مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۳۱ درصد از برنامه توسعه ششم در این زمینه محقق نشده، ۱۰ درصد محقق شده، ۴۶ درصد ناقص اجرا شده است و ۳۱ درصد امکان سنجش درست نیست. همین مسئله هم این نگرانی را در باره برنامه هفتم توسعه ایجاد می‌کند؛ برنام‌هایی که در صورت اجرایی شدن درست می‌تواند هم وضعیت زنان را بهبود و هم جمعیت را از سقوط در سراسر آسیا کاهش نجات بخشد.

وقتی مرد بی دلیل بخواد زن را طلاق دهد

طبق قانون مدنی کشور ایران و مطابق ماده ۱۱۳۳ مرد می‌تواند با رعایت شرایط مقرر در قانون با مراجعه به دادگاه تقاضای طلاق همسرش را کند. در این ماده سخنی از ارائه دلیل از جانب مرد به دادگاه برای طلاق دادن همسرش نیست، یعنی مرد می‌تواند زن خود را بدون اینکه نیازی به اثبات دلایل خاص برای جدایی و طلاق نزد قاضی دادگاه داشته باشد، طلاق دهد.

درست است که مرد نیازی به اثبات و ارائه دلیل برای جدایی و طلاق همسرش ندارد، اما باید به یکسری شرایط عمل کند تا بتواند زنش را طلاق دهد، منظور از شرایط یعنی مرد چون می‌خواهد یکطرفه زنش را طلاق دهد و رضایت زن در این امر دخیل نیست، قانون همانطور که چنین حقی برای مرد قائل شده در مقابل هم برای حمایت از زنانی که در چنین موقعیتی هستند، شرایطی برای مردان خواهان طلاق در نظر گرفته است که برای طلاق زنان‌شان باید به آن عمل کنند که این شرایط عبارت است از:

اولین و مهم‌ترین شرطی را که مردان خواهان طلاق باید به آن عمل کنند، می‌توان تحت عنوان پرداخت مهریه زن بیان کرد. مردی که می‌خواهد زنش را طلاق دهد، باید تمام مهریه زن را به طور کامل پرداخته باشد، در غیر این صورت صیغه طلاق اجرا و در دفتر اسناد رسمی ثبت نخواهد شد، اما در مواردی امکان طلاق زن قبل از پرداخت کامل مهریه وجود دارد.

الف) اگر مرد توان پرداخت مهریه زن را نداشته باشد، در این صورت می‌تواند دادخواست اعسار بدهد که در صورتی که عدم توانایی مرد برای دادگاه ثابت شود دادگاه درخواست اعسار او را بپذیرد، می‌تواند پرداخت مهریه زن را به صورت اقساسی کند، در این صورت اقساط بعد از ثبت طلاق پرداخت خواهد شد و اگر پرداخت نشود، زن می‌تواند به اجرائیات دادگستری مراجعه کند.

ب) اگر مرد حقوق مالی زن را نداشته باشد، مثل مهریه، نفقه، اجرت‌المثل و نخله طلاق ثبت نمی‌شود، مگر اینکه زن رضایت به ثبت طلاق دهد. شرط بعدی که مرد خواهان طلاق بدون دلیل زن باید به آن عمل کند، پرداخت نفقه زن است که مقدار آن را دادگاه بر اساس شواهدات اجتماعی و خانواده‌ای زن تعیین می‌کند و مرد باید بپردازد. بعد از طلاق دادن زن از سوی مرد، زن باید سه ماه عده طلاق نگه دارد، در این سه ماه چون طلاق از طرف مرد طلاق رجعی محسوب می‌شود، پرداخت نفقه زن در این سه ماه بر عهده مرد است.

پرداخت اجرت‌المثل ایام زوجیت به زن یکی از شرایطی است که مرد خواهان طلاق بدون دلیل زن باید به آن عمل کند، البته اگر زن تقاضای اجرت‌المثل کند و شرایط گرفتن اجرت‌المثل هم داشته باشد.

پرداخت نخله به زن از دیگر شرایطی است که مرد خواهان طلاق بدون دلیل زن باید به آن عمل کند، البته نخله نیز زمانی به زن تعلق می‌گیرد که طلاق به درخواست مرد باشد و مرد دلیل محکمه‌پسندی مانند عدم تمکین، سوء رفتار زن و غیره نداشته باشد و اجرت‌المثل هم به زن تعلق نگرفته باشد، در این صورت دادگاه از باب بخشش مبلغی تعیین می‌کند تا مرد به زن بپردازد.

پرداخت نصف دارایی شوهر به زن یا تقسیم اموال شوهر باز هم یکی از شرایط طلاق دادن زن بدون دلیل از سوی مرد است. این شرط که یکی از شروط دوازده‌گانه ضمن عقد ازدواج است، اگر از سوی مرد امضا شده باشد، هنگام طلاق به درخواست مرد یا درخواست طلاق از طرف زن که همراه با دلیل محکمه‌پسندی برای دادگاه است، باید آن را به زن بپردازد.

ضمن بیان این شرایط به این نتیجه می‌رسیم که تا مرد حقوق مالی متعلق به زن را مثل مهریه، نفقه، اجرت‌المثل، نخله و شرط تصفیة دارایی به او پرداخت نکند، صیغه طلاق جاری نخواهد شد، مگر اینکه مرد دادخواست اعسار بدهد و دادگاه آن را بپذیرد یا زن رضایت به خواندن و ثبت صیغه طلاق بدهد.

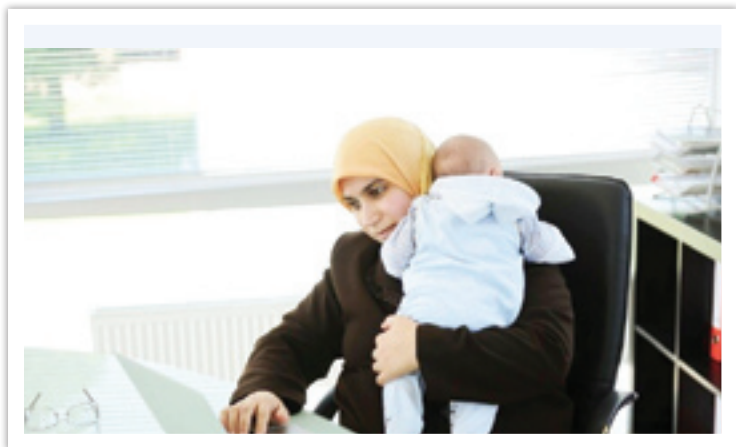
اما اگر مرد حقوق مالی را به زن بپردازد، دیگر مانعی برای طلاق دادن زن نیست، حتی اگر زن به طلاق اعتراض کند و رضایت به طلاق نداشته باشد، این اعتراض و عدم رضایت اثری در اجرای صیغه طلاق و دادن گواهی عدم امکان سازش از سوی دادگاه به مرد نخواهد داشت.

تعارض بین الگوی غالب اشتغال و مسؤلیت‌های خانوادگی زنان

باید توجه داشت همه این زنان نمی‌توانند مخاطب کل سیاست‌های حمایتی باشند، اما گروهی که در استخدام بخش دولتی یا عمومی هستند و گروهی که در قالب فعالیت شرکتی نهادهای مختلف در بخش خصوصی استخدام شده‌اند در صورت اراده دولت می‌توانند مورد حمایت واقع شوند.

نکته دیگر اینکه بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های عالی تأمین اجتماعی، زنان ۸۰ درصد شاغلان بدون بیمه بخش صنعت و خدمات را به خود اختصاص داده‌اند. فارغ از مشکلات این گروه از افراد از قبیل نبود بیمه، درآمد محدود و پایین، گرفتن سفته و چک‌های بدون امضا از سوی کارفرمایان، به دلیل عدم ثبت اطلاعات دقیق از این گروه از زنان امکان حمایتگری نیز کاهش پیدا می‌کند و چالش تعارض‌های نقشی در خصوص این افراد قابل حل نخواهد بود.

به عبارتی آمار اشتغال رسمی زنان نمی‌تواند تصویر درستی از مشارکت اقتصادی زنان و متغیرهای وابسته به آن ارائه دهد و حجم بالای اشتغال غیررسمی در کنار اشتغال رسمی زنان اهمیت حل مسئله تعارضات نقشی را پررنگ می‌کند، بنابراین اگر قرار است در حوزه حمایت از زنان شاغل و در راستای سیاست‌های جمعیتی قدمی برداریم لازم است موضوع بازتعریف

مشاغل تخصصی فعالیت دارند. این مشاغل شامل تمامی شغل‌هایی است که نیاز به تخصص دارد، از پزشکی، پرستاری، مامایی، معلمی و فناوری اطلاعات. طبق آمارها حدود ۳۱ درصد از زنان شاغل در مشاغل تخصصی فعالیت دارند که این مشاغل معمولاً با تعهد خدمت به کارفرما همراه هستند و ایجاد انعطاف در